

Miljøministeriet
mim@mim.dk
jacbe@mfvm.dk
dahmo@mfvm.dk

J.nr. 2020-5425

12. februar 2021

DOF BirdLifes hørings svar vedrørende udkast til Forslag til lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om skove, dyrevelfærdsloven, lov om mark- og vejfred og færdselsloven (Etablering af naturnationalparker m.v.)

I DOF BirdLife er vi meget begejstrede for den politiske beslutning om etableringen af naturnationalparker i Danmark. Vi ser de kommende naturnationalparker som et godt skridt i retning af at bremse tabet i biodiversitet, fordi der hermed skabes sammenhængende områder, hvor natur og biodiversitet er hovedhensynet. I den forbindelse er det meget positivt og visionært, at parkerne friholdes for produktion og forvaltes med fokus på at skabe rammerne for en selvforvaltende natur med naturlige processer og dynamik. Det vil give den trængte natur en tiltrængt hånd og på sigt skabe områder, som vil give befolkningen muligheder for store og unikke naturoplevelser.

I forhold til det offentliggjorte udkast til lovforslag har vi en række bemærkninger, som efter vores opfattelse vil gøre naturnationalparkerne til et endnu stærkere værktøj i naturbeskyttelsen, og som vi derfor håber vil blive indarbejdet i et revideret udkast.

Lovgivning

DOF BirdLife finder det positivt, at der skabes en lovgivningsmæssig ramme for etablering og drift af naturnationalparkerne.

I forhold til eksisterende fredninger inden for de kommende parker vil DOF BirdLife anbefale, at de konkrete fredninger evalueres og evt. justeres gennem nye fredninger, så de ofte meget uodynamiske hensyn i eksisterende fredninger ikke bremser mulighederne for vild og dynamisk natur.

Udpegning af de kommende naturnationalparker

DOF BirdLife vil gerne rose forslaget for at fokusere på store og sammenhængende naturområder med mulighed for vild og selvforvaltende natur. For at sikre tilstrækkeligt varierede og dynamiske landskaber med plads til et bredt udvalg af store planteædere, bør der sættes en nedre grænse for parkernes areal, som vi foreslår til 1000 ha. Dette er i overensstemmelse med de faglige anbefalinger for selvforvaltende økosystemer i Fløjgaard m.fl. (2017).

Derimod stiller vi os helt uforstående overfor, at der ikke åbnes for muligheden for at inddrage ikke-statsejede arealer i de kommende naturnationalparker. Oftest findes der meget store og vigtige naturværdier på ikke-statsejede arealer, og flere steder ligger disse i direkte tilknytning til relevante statsejede arealer, hvorfor det forekommer ugenomtænkt fra starten at frasige sig muligheden for evt. at samarbejde om at skabe endnu større og mere varierede naturnationalparker. Vi har konkret viden om, at ikke mindst flere af de store naturfonde, men også større private ejendomme har konkrete og meget ambitiøse planer for udvikling af sammenhængende og vild natur. Dette bør således allerede nu indarbejdes i lovgivningen, så de resterende 13 naturnationalparker også kan etableres på værdifulde, ikke-statsejede arealer.

Vi savner desuden nogle faglige kriterier for, hvilke arealer der skal udpeges til naturnationalparker i stil med de anbefalinger, der blev udarbejdet til udpegningen af urørt skov (Petersen m.fl. 2016). Vi kan frygte, at naturnationalparkerne udpeges, hvor det er nemmest og mest belejligt for staten, i stedet for efter ”[Brandmandens Lov](#)”, hvor de giver størst værdi for natur og biodiversitet, og hvor der er et stort naturmæssigt potentiale. De kommende udpegninger bør derfor ske på baggrund af en ny faglig analyse, der inkluderer både statsejede og ikke-statsejede arealer, og alene fokusere på potentialer for at skabe sammenhæng mellem områder med høj biodiversitet, som det bl.a. netop er gjort for en række nordjyske kommuner (Ejrnæs m.fl. 2021).

DOF BirdLife finder det i øvrigt positivt, at man forventer at inddrage lokale allerede i forbindelse med udarbejdelsen af en ansøgning og herefter løbende fremover. Her bør man trække på de gode erfaringer fra Collective Impact, som flere steder i landet har ført til gode og positive lokale processer. Det bør dog fremhæves mere i lovforslaget, da inddragelse af lokal viden og sikring af lokal forankring og opbakning må anses for helt essentielt for at lykkes med naturbeskyttelsen i et tætbeholdt land som Danmark. Men det er også af helt afgørende betydning, at det overordnede mål om at fremme vild og dynamisk natur på sammenhængende arealer samt de vigtigste faglige virkemidler allerede er prioriteret politisk, og derfor ikke er til diskussion.

Generelt og forvaltning af parkerne

DOF BirdLife vil rose lovforslaget for at sætte streg under, at naturnationalparkernes hovedhensyn er natur og biodiversitet, og at parkerne så vidt muligt kan udvikle sig på naturens egne præmisser.

Det bør imidlertid være et selvstændigt mål med udpegningen at naturnationalparkerne, at områderne forvaltes med udgangspunkt i internationalt anerkendte beskyttelseskriterier. Her skræmmer historien med de danske nationalparker, hvor bl.a. [Rigsrevisionen har udtalt kritik af](#), at naturen ikke har 1.-prioritet. DOF anbefaler derfor, at det tilføjes til lovforslaget, at naturnationalparkerne *som minimum* skal leve op til [IUCN's kategori II](#) for beskyttede områder, ligesom der bør være et mål om, at enkelte områder lever op til kategori 1b. Dette vil sandsynligvis samtidigt betyde, at naturnationalparkerne kan bidrage til at opfylde målet om 10 % strengt beskyttede naturområder i [EU's Biodiversitetsstrategi 2030](#). Endelig mener vi, at det er på tide, at de allerede eksisterende nationalparker opgraderes til samme standard.

I forhold til de kommende forvaltningsplaner savner vi nogle generelle retningslinjer i stil med rapporten "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov" (Naturstyrelsen 2021), som er udarbejdet i forbindelse med udpegningen af urørt skov. Det er vigtigt, at principperne for den fremtidige forvaltning af naturnationalparkerne er gennemskuelige og tydelige for det omgivende samfund, ligesom de skal være funderet i den bedst tilgængelige viden og med udgangspunkt i faglige anbefalinger fra biodiversitetsforskerne. Såfremt der ikke udarbejdes nye anbefalinger fra forskere, vil vi opfordre til, at de faglige anbefalinger for forvaltning af urørt skov (Møller m.fl. 2018) også gøres retningsgivende for forvaltningen af de kommende naturnationalparker.

Helt generelt er det en grundlæggende forudsætning for at sikre optimale rammer for en vild og selvforvaltende natur, at naturlig hydrologi genskabes og at en bred vifte af nøglearter introduceres, om nødvendigt under hegn (Møller m.fl. 2018). En række principper for den fremtidige forvaltning skal fremhæves her:

- Aktiv artsforvaltning og/eller forvaltning af naturtyper er i strid med ønsket om natur på egne præmisser og bør kun finde sted, hvor uerstattelige naturværdier risikerer at gå tabt. Der bør f.eks. ikke åbnes op for aktiv forvaltning, når lysåben § 3-natur inden for parkerne "vokser ud" af beskyttelsen og grænserne mellem skov og lysåben natur dermed bliver mindre skarpe. Ligeledes bør der åbnes for en dynamisk forvaltning for habitatnaturtyper, så disse kan eksistere dynamisk i parkerne
- Der bør ikke tillades maskinel pleje i parkerne, da dette er i modstrid med ønsket om naturlige processer og generelt homogeniserer naturen, jf. anbefalingerne i Fløjgaard m.fl. (2017)
- Der bør ikke ske såning eller plantning i naturnationalparkerne – naturen er livskraftig og dynamisk og kommer af sig selv, hvis den får tid og plads. Selv hvor

”tilgroningen fejler”, vil der komme andre naturkvaliteter, f.eks. mulighederne for en værdifuld lysåben natur

- Fjernelsen af ikke-hjemmehørende træer bør ske med omtanke. Man bør således efterlade bevoksninger af europæiske arter som f.eks. rødgran og ædelgran, særligt hvor disse har opnået en høj alder, da disse bevoksninger ofte huser en betydelig biodiversitet. Generelt bør man også udnytte ikke-hjemmehørende arter til at fremme dødt ved i en indledende naturgenopretningsfase, f.eks. gennem brug af ild, veteranisering og pludselig hævnning af vandstand
- Sandflugt nævnes som en grund for at tilplante, men i naturnationalparker bør sandflugt ses som en naturlig og positiv proces, der skaber dynamik og nye levesteder
- Det er positivt, at det på side 16 nævnes, at bekæmpelse af invasive arter sker efter en konkret vurdering og ikke pr. refleks, da der er tegn på, at flere invasive arter ikke vil optræde invasivt i mere naturlige økosystemer, f.eks. rynket rose og kæmpe-bjørneklo. Dette står dog i modstrid med afsnittet på side 57 om invasive arter, hvor bekæmpelsen formuleres som et krav. Vi bakker op om en reaktiv tilgang, hvor behovet konkret vurderes fra art til art og fra område til område, inden man iværksætter en ofte dyr og krævende bekæmpelse
- DOF BirdLife bakker op om et generelt forbud mod jagt i naturnationalparker på offentlige arealer. Udtagning eller nedskydning af syge eller afkræftede dyr skal dog være muligt, i det omfang det er en del af forvaltningen af de store planteædere.
- I tilfælde hvor en allerede etableret nationalpark (helt eller delvis) udlægges som naturnationalpark er det uklart og hvor det overordnede ansvar for forvaltningen og beslutningskompetencen fremover er placeret.

Særligt om forvaltning af planteædere

DOF BirdLife finder det meget positivt, at der i lovforslaget er stor fokus på at genskabe planteædernes økosystemfunktion gennem helårsgræsning uden fodring. Dog savner vi nogle kriterier for, hvornår det vil være relevant ikke at have store planteædere i de kommende naturnationalparker.

I overensstemmelse med anbefalingerne til urørt skov er der en række væsentlige pointer omkring de store planteædere, som vi gerne vil understrege:

- Udgangspunktet for at genindføre store planteædere er rigeligt med plads. Naturnationalparkerne bør derfor ikke være under 1000 ha (Fløjgaard m.fl. 2017) og gerne meget større, hvor det er muligt
- For at sikre så dynamiske og varierede naturområder som muligt, er det vigtigt, at der arbejdes målrettet med at introducere et bredt udvalg af planteædere, så der både er ”græssere”, ”browsere” og intermediære former i naturnationalparkerne. De enkelte dyr og funktionelle grupper udøver forskellige påvirkninger, og det er

summen af dem, der skaber den heterogenitet og variation, som der er så udpræget en mangel i dansk natur

- Vi savner muligheden for at indføre vildsvin i de kommende nationalparker. Vildsvin er naturligt hjemmehørende, rødlistede og udfører en unik funktion i naturområderne ved at rode op i jordbunden
- Det er afgørende for de store planteædernes funktion, at bestandene får lov at fluktuere med fødemængden, fremfor at fastholde forudbestemte bestandsstørrelser. For hver nationalpark bør indhentes forsker anbefalinger til et passende niveau af svingninger for de udsatte arter af planteædere. Dette vil give år, hvor vegetationen græsses hårdt, afløst af år, hvor der er mindre påvirkning fra de store dyr, og hvor træer og buske får mulighed for at spire frem
- Vi ønsker en understregning af, at der kun anvendes planteædere, der er naturligt hjemmehørende. Dette medfører bl.a., at får og geder udelukkes fra de kommende parker
- Det er væsentligt for forvaltningen, at de store planteædere ikke kategoriseres som husdyr, men som vilde dyr under hegn. Dette sker allerede i dag flere steder i Europa, f.eks. med kvæg, heste, kronhjorte og bison i områder som Oostvaardersplassen og Veluwezoom i Holland og Eriksberg i Sverige. Denne skelnen er vigtig for at sikre, at dyrene friholdes for den gældende lovgivning for husdyr og i fremtiden kan undtages for bl.a. u hensigtsmæssige krav om mærkning. Dette udelukker ikke, at syge eller skadede dyr i fremtiden kan udtages af bestanden.
- Det er desuden meget vigtigt i forhold til at skabe bedre muligheder for at fremme forekomsten af store ådsler i nationalparkerne, da vilde dyr ikke er omfattet af den såkaldte biproduktforordning, der kræver alle døde dyr fjernet og destrueret. Ådsler er vigtige fødekilder for en lang række organismer, herunder mange sjældne og truede fugle, og det bør være en klar og formuleret ambition at fremme forekomsten af ådsler af store planteædere i nationalparkerne
- Det nævnes, at der enten skal opstilles almindelige kreaturhegn eller forskellige typer af semipermeable vildthege. Dette rejser spørgsmålet om, hvordan man vil håndtere eventuelle forekomster af ulv i parkerne? Såfremt planteæderne får status af vilde dyr, og der indfinder sig ulve i parkerne, må det forventes, at ulvene potentielt vil kunne nedlægge unge og svækkede dyr af alle relevante arter af planteædere. Dette bør ses som et naturligt og positivt fænomen og vil fremme en mere varieret udnyttelse af landskabet hos planteæderne ("Landscape of fear"), der vil understøtte en heterogen udvikling af landskabet. Derudover vil ulve fremme forekomsten af ådsler, særligt sidst på vinteren, hvor mange nedbrydere netop har et særligt behov for rigelig tilgang af døde dyr.

Overvågning

DOF BirdLife vil gerne rose, at overvågning gøres til et selvstændigt punkt i en forvaltningsplan. Overvågningen bør dog målrettes ved at opstille et selvstændigt overvågningsprogram for de enkelte parker. Dette vil dels give de relevante forvaltere indsigt og mulighed for at justere forvaltningen lokalt, ligesom parkerne vil være forskellige og derfor hver for sig give en unik mulighed for at bidrage med ny viden. I forhold til udviklingen i fuglelivet før og efter etableringen af naturnationalparkerne bidrager DOF BirdLife meget gerne med både råd og, hvor det er muligt, med praktisk deltagelse i selve overvågningen.

Friluftsliv

Det er utrolig vigtigt, at befolkningen inviteres indenfor i de kommende naturnationalparker, så de bidrager til at understøtte interessen for og viden om natur og biodiversitet. Mange undersøgelser har da også vist, at danskerne i høj grad efterspørger vild natur. Derfor er det meget vigtigt for os, at man i forvaltningen er tro mod det overordnede formål om at skabe selvforvaltende naturområder, så danskerne får muligheder for at opleve, hvordan vild natur kan se ud på vores breddegrader. Plejet og forvaltet natur har vi masser af overalt i landet, men selvforvaltende natur i større områder, drevet af naturlige processer og naturlige dynamikker, kan man i dag kun opleve få steder i Danmark. Derfor bør etableringen af naturnationalparker også ses som en unik chance for at give befolkningen en gave i form af naturoplevelser, som man i dag må til udlandet for at få.

Derfor bør det også tilstræbes, at fremtidens friluftsliv i naturnationalparkerne indrettes, så det kan indpasses med den dynamik og uforudsigelighed, der vil blive mere og mere udbredt i landskaberne. Det kan ikke undgås, at de nye forhold i parkerne kommer til at influere på den eksisterende anvendelse, f.eks. ved at dele af områderne bliver meget våde, præget af væltede træer eller tilstedeværelsen af store planteædere. Det er imidlertid vores opfattelse, at man gennem intelligent planlægning og en massiv formidling og inddragelse af lokalsamfundene kan imødekomme mange af de oplevede konflikter, der kan ligge mellem vild natur og friluftsliv. Det er således vores oplevelse fra områder både i Danmark og i udlandet, at mange former for friluftsliv kan integreres og kombineres med vild natur. Naturens processer og dynamik har dog altid førsteprioritet.

DOF BirdLife vil også gerne rose, at det specifikt fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at færden i naturnationalparkerne vil ske under hensyntagen til vildtet og de genforvildede dyr. Af hensyn til forstyrrelsesfølsomme arter bør friluftslivet planlægges og styres, så der etableres større og sammenhængende forstyrrelsesfrie områder i mindst 50 % af naturnationalparkerne, områderne i overensstemmelse med IUCN-kategori 1b friholdes for særligt forstyrrende aktiviteter som sportslige aktiviteter, organiseret friluftsliv og

andre større arrangementer. Det er således et af de store ønsker med en dynamisk og selvforvaltende naturnationalpark at skabe betingelser for genindvandring af udryddede arter som f.eks. Sort Stork og en større udbredelse af sjældne rovfugle som Kongeørn og Fiskeørn.

Med venlig hilsen

Egon Østergaard

formand for DOF BirdLife

/

Knud N. Flensted

biolog

Referencer

Ejrnær, R., Fløjgaard, C. & Bladt, J. 2021. Enestående natur i Nordjylland. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 25 s. – Fagligt notat nr. 2021/06.

https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2021/N2021_06.pdf

Fløjgaard, C., Bladt, J. & Ejrnæs, R. 2017. Naturpleje og arealstørrelser med særligt fokus på Natura 2000 områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 58 s. – Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 228.

<https://dce2.au.dk/pub/SR228.pdf>

Møller, P.F., Heilmann-Clausen, J., Johannsen, V.K., Buttenschøn, R.M., Schmidt, I.K., Rahbek, C., Bruun, H.H. & Ejrnæs, R. (2018). Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål: Udarbejdet for Naturstyrelsen. København: GEUS. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport, Nr. 28, Bind. 2018. https://macroecology.ku.dk/other-publications/Anbefalinger_vedr_rende_omstilling_og_forvaltning_af_skov.pdf

Naturstyrelsen (2021): "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov". 32 s.

Petersen, A.H., Bladt, J., Bruun, H.H., Ejrnæs, R., Heilmann-Clausen, J. & Rahbek, C. (2017): Biologisk anbefalinger om udpegning af skov til biodiversitetsformål på statens arealer. Forskningsbaseret rådgivning fra Københavns og Aarhus Universiteter i forbindelse med regeringens Naturpakke. Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Københavns Universitet. 40 s. https://naturstyrelsen.dk/media/230272/anbefalinger-skovudpegning-ku_au-final-15dec2017.pdf

